

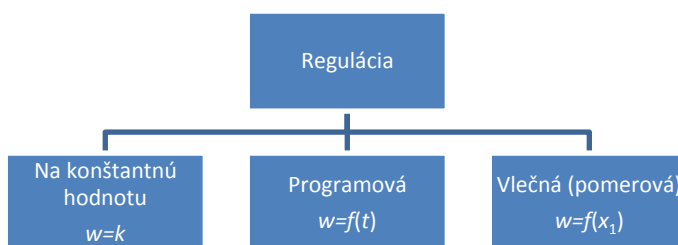
Druhy regulácie

Základné pojmy

Triedenie regulačných obvodov (RO) sa uskutočňuje podľa rôznych kritérií. Jedným z nich je napríklad počet regulovaných veličín. Obvod, kde je na vstup regulátora privedená iba regulovaná a riadiaca veličina a kde z regulátora vystupuje jedna akčná veličina nazývame *jednoduché regulačné obvody*. Pre skvalitnenie regulácie sa používajú rôzne riešenia. Jedným z nich je spojenie regulovanej sústavy a regulátora, kde sa na vstup regulátora sa okrem regulovanej veličiny a riadiacej veličiny privádza ešte jedna alebo viac pomocných veličín získaných meraním alebo kde z regulátora vystupuje niekoľko akčných veličín. Takýto RO nazývame *rozvetvený regulačný obvod*. Obvod v ktorom sa reguluje niekoľko regulovaných veličín nazývame *viacparametrový regulačný obvod*.

Jednoduché regulačné obvody

Podľa spôsobu zmeny riadiacej veličiny w sa regulácia delí

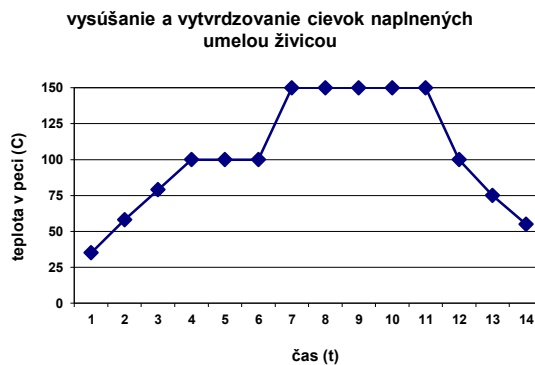
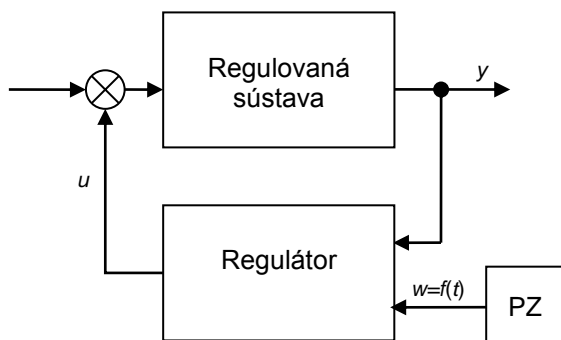
Regulácia na konštantnú hodnotu

Požadovaná hodnota regulovanej veličiny sa nastaví v riadiacom člene prostredníctvom riadiacej veličiny a viac sa nemení, iba v prípade ak sa prechádza na inú veľkosť regulovanej veličiny. Je to najčastejšie sa používaný druh regulácie napr.: regulácia teploty, výšky hladiny otáčok motora a pod. Bloková schéma tohto typu regulácie je zhodná s obecnou blokovou schémou RO.

Programová regulácia

Regulovaná veličina sa mení podľa vopred stanoveného časového programu na základe programovej zmeny riadiacej veličiny $w=f(t)$, ktorú zabezpečuje programovacie zariadenie (PZ).

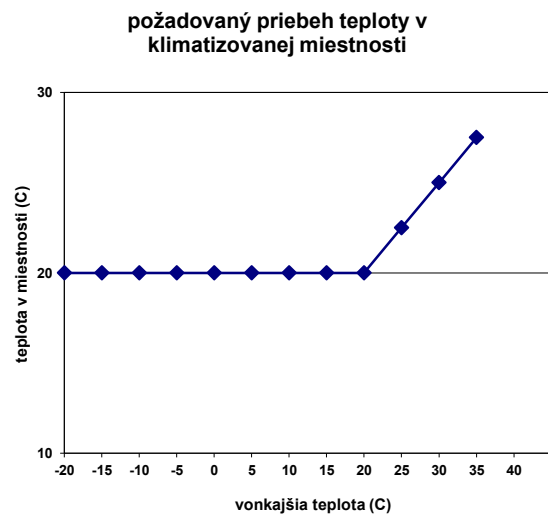
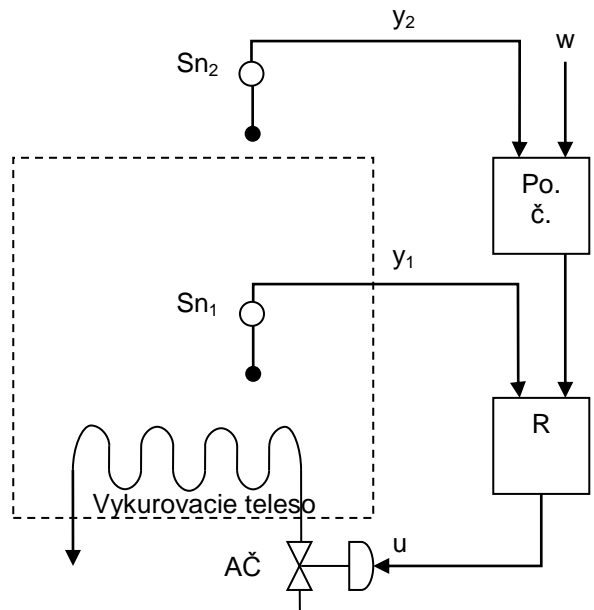
Príklad programovej regulácie je uvedený na obrázku – program na sušenie a vytvrdzovanie cievok naplnených živcou.

Ako vyplýva z grafu takýto technologický proces si vyžaduje veľmi pomalý ohrev. Nasleduje dvojhodinové zdržanie na teplote $100\text{ }^{\circ}\text{C}$, čo zaručuje odparenie vody, kým sa prejde ku samotnému vytvrdzovaniu pri teplote $150\text{ }^{\circ}\text{C}$. Ochladzovanie je pomalé prirodzené, podľa poklesu teploty v peci.

Vlečná regulácia

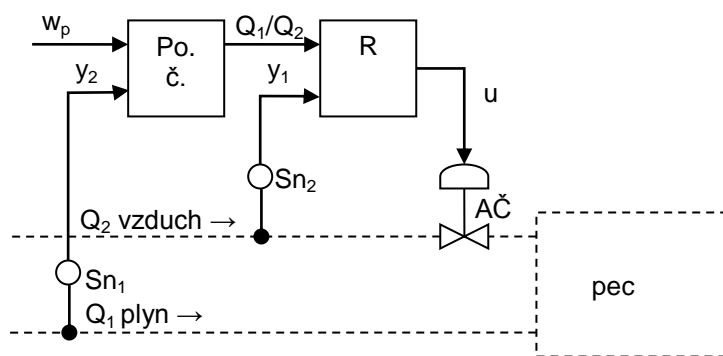
Pri vlečnej regulácii je riadiaca veličina prevažne závislá na inej fyzikálnej veličine, nie na čase. S takýmto typom regulácie sa môžeme stretnúť napríklad v klimatizačnej technika, kde pre kvalitnú klimatizáciu v miestnosti požadujeme priebeh teploty podľa obrázku.

Pokým neprekročí vonkajšia teplota snímaná Sn_2 $20\text{ }^{\circ}\text{C}$, prebieha regulácia na konštantnú hodnotu $20\text{ }^{\circ}\text{C}$. V rozmedzí 20 až $32\text{ }^{\circ}\text{C}$ sa do regulátora privádza upravený riadiaci signál, ktorý zahŕňa vplyv vonkajšej teploty, prebieha vlečná regulácia tak, aby teplota v miestnosti stúpala v závislosti od stúpania vonkajšej teploty (pri $32\text{ }^{\circ}\text{C}$ von, $26\text{ }^{\circ}\text{C}$ dnu.).

Pomerná regulácia

Pomerná regulácia je zvláštnym prípadom vlečnej regulácie. Používa sa za predpokladu, že obe regulované veličiny sú rovnaké (prietoky, tlaky, teploty).

Na obrázku je príklad regulácie dvoch plynov v spaľovacej peci. Z dôvodu optimálneho horenia je potrebné udržiavať konštantný zmiešavací pomer vzduchu a plynu. V peci musí byť na základe technologických podmienok dodržaná konštantná teplota. Ak sa zníži v dôsledku pôsobenia poruchy, musí byť zabezpečený väčší prísun plynu. V tom prípade je nutné

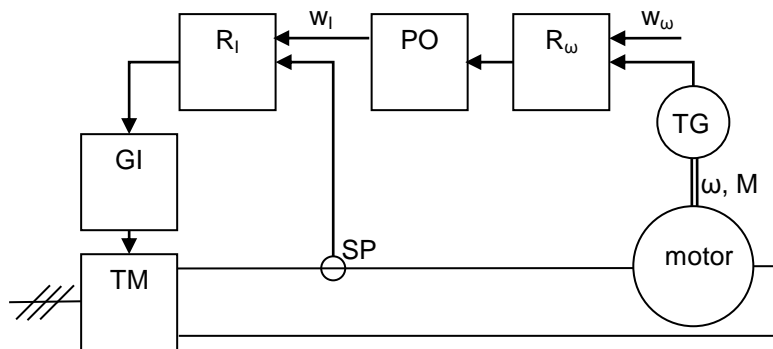
zintenzívniť aj dodávané množstvo vzduchu tak, aby bol zachovaný konštantný zmiešavací pomer.

Rozvetvené regulačné obvody

Pri týchto reguláciách sa v záujme skvalitnenia regulačného procesu vytvárajú ďalšie regulačné slučky.

Kaskádová regulácia

Je to typ regulácie s premenlivou požadovanou hodnotou a dvoma alebo viacerými regulátormi. Názov kaskádová vyplýva zo spôsobu zapojenia regulátorov za sebou, v kaskáde. Umožňuje napríklad elimináciu poruchových veličín, ktorých vplyv sa sníma v mieste, kde sa prejavia najrýchlejšie a tým sa odstraňuje ich pôsobenie v sústavách ktoré majú veľkú časovú konštantu.

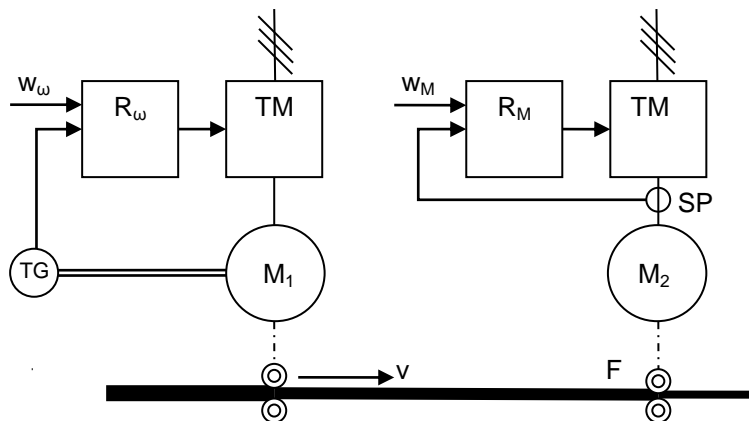

Typickým príkladom kaskádovej regulácie je riadenie uhlovej rýchlosti a momentu pri jednosmernom motore. Hlavný regulátor R_ω riadi uhlovú rýchlosť. Medzi hlavným regulátorom a regulátorom prúdu R_I , ktorý v podstate reguluje moment motora, je zaradený prúdový obmedzovač PO. Je to preto, aby sa pri veľkých odchýlkach uhlovej rýchlosti

neprekročila maximálna dovolená požadovaná hodnota prúdu kotvy. GI – generátor impulzov, TM – tyristorový menič.

Viacparametrové regulačné obvody

Ak regulujeme viac parametrov sústavy ako jeden hovoríme o viacparametrovej regulácii. Každá regulovaná veličina sa riadi inou riadiacou veličinou a regulačné obvody sa tak správajú autonómne.

prúdovej slučky.

Na obrázku je príklad dvojparametrovej regulácie pri viacmotorových pohonoch. Pri riadení valcovacích tratí sa požaduje riadenie dvoch výstupných veličín, t.j. rýchlosť pásu v a ťah F v páse predpísaným spôsobom. Pri dvojmotorovom pohone sa úloha rieši tak, že zadný motor M_1 sa reguluje na konštantnú uhlovú rýchlosť ω a predný pohon M_2 sa reguluje na konštantný moment pomocou spätiväzbovej

Základné pojmy uvedené v článku

Pojem	Definícia
Jednoduchý regulačný obvod	Spojenie regulovanej sústavy a regulátora, kde sa na vstup regulátora privádza iba regulovaná veličina, prípadne riadiaca veličina a kde z regulátora vystupuje iba jedna akčná veličina.
Rozvetvený regulačný obvod	Spojenie regulovanej sústavy a regulátora, kde sa na vstup regulátora privádza okrem regulovanej veličiny a riadiacej veličiny ešte jedna alebo viac pomocných veličín získaných meraním, alebo kde z regulátora vystupuje niekoľko akčných veličín.
Jednparametrový regulačný obvod	Regulačný obvod s jednou regulovanou veličinou.
Viacparametrový regulačný obvod	Regulačný obvod s niekoľkými regulovanými veličinami.
Regulácia na konštantnú hodnotu	Regulácia, pri ktorej sa nastavená hodnota regulovanej veličiny nemení.
Programová regulácia	Regulácia, pri ktorej je nastavená hodnota regulovanej veličiny predpísanou funkciou času.
Vlečná regulácia	Regulácia pri ktorej sa nastavená hodnota regulovanej veličiny mení podľa nezávislej premennej veličiny.
Kaskádová regulácia	Regulácia s hlavným a pomocným regulátorom, pričom hlavný regulátor ovplyvňuje riadiacu veličinu pomocného regulátora tak, že regulovaná veličina zostáva konštantná pokiaľ pomocný regulátor, ovplyvnený pomocnou regulovanou veličinou, ovláda akčnú veličinu.